

WAT PROFESSIONALS BIJ SAMENWERKING TUSSEN ONDERWIJS EN JEUGDHULP MOETEN WETEN OVER PRIVACY

Harry Nijkamp

INLEIDING

Deze handreiking gaat over privacy-aspecten die aan de orde zijn bij multidisciplinair overleg (onderwijs, jeugdhulp, gemeente) over jeugdigen. De handreiking geldt zowel voor professionals in de jeugdhulp als in het onderwijs. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren die:

- op school (extra) ondersteuning en jeugdhulp krijgen;
- op school (extra) ondersteuning krijgen en waarvan een vermoeden bestaat dat jeugdhulp wenselijk of nodig is;
- leerplichtig zijn, maar thuis zitten. Vaak is er jeugdhulp nodig of wenselijk.

Om stagnatie in de ontwikkeling te voorkomen of te stoppen, is het in al deze gevallen noodzakelijk dat professionals uit verschillende domeinen samenwerken. Voor het delen van gegevens hebben professionals uit onderwijs en jeugdhulp te maken met eigen wet- en regelgeving. Deze handreiking helpt hen om in de samenwerking de juiste privacyregels in acht te nemen.

Deze handreiking is een praktische uitwerking van het landelijke model privacy-convenant Samenwerking Onderwijs-Gemeenten-Jeugdhulp.

Check bij je leidinggevende of jullie organisatie of schoolbestuur is aangesloten bij een privacy-convenant in de regio.

Wat moeten professionals in onderwijs en jeugdhulp weten?

Om zorgvuldig te handelen, in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), moet je als professional in het onderwijs of de jeugdhulp basiskennis hebben over de AVG. Naast de wetgeving die van toepassing is op jouw branche, geldt voor jeugdhulpverleners een (wettelijk) beroepsgeheim en een beroepscode.

Wat zijn persoonsgegevens?

Persoonsgegevens zijn alle gegevens over een persoon die de persoon identificeerbaar maken. Er zijn ook bijzondere persoonsgegevens, zoals gegevens over ras/etnische afkomst, seksuele oriëntatie en gezondheid. Deze persoonsgegevens mogen niet worden verwerkt, tenzij er een wet is die verwerking verplicht of mogelijk maakt, zoals bij passend onderwijs en hulpverlening, of wanneer de betrokkene(n) hiervoor toestemming heeft gegeven. In casusoverleg gaat het veelal om gezondheidsgegevens.

Als het gaat om gezondheidsgegevens geldt altijd een geheimhoudingsplicht. Multidisciplinair casusoverleg is daarom alleen mogelijk als de jongere/ouders daarvoor vooraf toestemming hebben gegeven. In het privacy-convenant is daarvoor een toestemmingsformulier opgenomen.

Voor individueel overleg tussen de school en het samenwerkingsverband of de school en de leerplichtambtenaar is niet altijd toestemming van de jongere/ouders nodig. In het privacy-convenant is per type organisatie (schoolbestuur, samenwerkingsverband, gemeente, jeugdhulpaanbieder) geregeld op basis waarvan de organisatie gezondheidsgegevens mag verwerken (wettelijke grondslag) en delen.

Doelbinding

Om persoonsgegevens uit te wisselen of op te slaan, is een welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd doel noodzakelijk. Bij multidisciplinaire samenwerking moet dat een gezamenlijk doel zijn. In het privacy-convenant is dit doel in algemene zin vastgelegd (het bevorderen van een gezonde en ononderbroken ontwikkeling van de jongere), maar ook moet er in elk casusoverleg een specifiek doel worden vastgelegd, omdat elk individueel traject eigen deelnemers en doelen heeft.

Principes voor zorgvuldig handelen

Naast het hebben van een grondslag en doelbinding, gelden voor zorgvuldig handelen de volgende principes:

- **Transparantie:** er is duidelijkheid over het verwerken van gegevens in het algemeen, over het doel van het overleg en over de rechten van betrokkene(n) (ouders én leerling).
- **Dataminimalisatie:** er wordt alleen noodzakelijk informatie vastgelegd/gedeeld; zo min mogelijk, maar wel voldoende om het doel te kunnen bereiken. Weeg af of de casus anoniem kan worden besproken of dat 'buitenkant informatie' voldoende is. In het casusoverleg wordt alleen informatie uitgewisseld die de andere partij nodig heeft om de eigen taak uit te voeren; het gaat om 'need to know' en niet om 'nice to know'. Kijk ook kritisch welke deelnemers er, met het oog op het doel, moeten worden betrokken.
- **Data-integriteit:** de gegevens moeten correct zijn en de uitwisseling moet veilig gebeuren, via beveiligde mail of een beschermde webomgeving.

Casusoverleg

In het privacy-convenant wordt multidisciplinair overleg waar persoonsgegevens worden uitgewisseld 'casusoverleg' genoemd. Het gaat bijvoorbeeld om een thuiszittersoverleg, een verzuimoverleg of een multidisciplinair overleg in de school.

Belangrijk uitgangspunt in een casusoverleg is dat er altijd zoveel mogelijk mét ouders en jongeren (vanaf 12 jaar) wordt overlegd. Zij krijgen een uitnodiging voor dit overleg en doen zoveel mogelijk mee. Ook worden zij van tevoren geïnformeerd over het doel van het overleg. Tijdens het overleg wordt informatie met hen gedeeld.

Voor school geldt dat leerlingen vanaf 16 jaar beslissen over het delen van informatie, en voor de jeugdhulpverlening geldt dat jongeren vanaf 12 jaar (met ouders) hierover beslissen. Tot de jeugdige meerderjarig is, zijn ouders (conform onderwijswetgeving) gesprekspartner en beslissingsbevoegd voor onderwijskwesaties. Daarna zijn jongeren zelf beslissingsbevoegd. Daarom is het van belang om ouders in het casusoverleg te zien als gesprekspartner, ook als de jongere zelf mag beslissen over het delen van informatie.

Hoorrecht jeugdige

Het hoorrecht, vastgelegd in internationale kinderverdragen, houdt in dat professionals moeten luisteren naar de wensen en behoeften van jongeren. Dit recht geldt ook voor kinderen jonger dan 12 jaar. Kinderen van deze leeftijd nemen wellicht niet deel aan het casusoverleg, maar het is belangrijk dat professionals luisteren naar hun mening over wat zij nodig hebben voor hun ontwikkeling en dat hun opvatting wordt meegenomen in het casusoverleg. Dit geldt voor jeugdigen van alle leeftijden die niet zelf deelnemen aan het casusoverleg. Vaak zullen ouders de opvatting van de jeugdige kennen en delen. Het hoorrecht is echter iets anders: het is het recht van de jeugdige om door een professional te worden gehoord.

Tips voor het casusoverleg

- Uitgangspunt is altijd: 'praten mét en niet praten óver'. Nodig ouders en jongeren vanaf 12 jaar uit voor het overleg.
- De betreffende jeugdige wordt, ongeacht de leeftijd, altijd (vooraf) gehoord.
- In adviessituaties kun je gegevens anoniem delen, maar dat is niet geschikt voor een multidisciplinair casusoverleg waarin een plan van aanpak en/of samenwerkingsafspraken worden gemaakt.
- Betrek uitsluitend deelnemers die rechtstreeks zijn betrokken bij de jeugdige en die passen bij het doel van het overleg.
- Er is in alle gevallen expliciet toestemming nodig van de jeugdige en/of de ouders, omdat zonder toestemming de geheimhoudingsplicht geldt. Gebruik hiervoor het toestemmingsformulier uit het privacy-convenant.
- Als de deelnemers of het doel van het overleg veranderen, dan is opnieuw toestemming nodig.
- Deel nooit méér gegevens dan nodig is voor de hulpvraag.
- Als het niet mogelijk is om toestemming te vragen/krijgen, dan kunnen professionals bij ernstige zorgen over de veiligheid van de jeugdige toch informatie delen.
 - Beoordeel zorgvuldig welke informatie met wie moet worden gedeeld om de veiligheid te herstellen.
 - Voor jeugdhulpverleners geldt hier de 'conflict van plichten' afweging.
 - Documenteer deze afweging goed.
- Er wordt in een casusoverleg vaak meer informatie gedeeld dan partijen nodig hebben. Bespreek aan het eind van het casusoverleg wie welke gegevens mag meenemen naar het eigen dossier (benodigd voor acties). Degene die de gegevens heeft gedeeld, bepaalt wie die gegevens mag gebruiken.
- Stel vast hoe, waar en door wie de uitkomsten van het multidisciplinair overleg worden geregistreerd en communiceer via beveiligde mail of een webomgeving met beperkte autorisaties. Uitgangspunt is dat organisaties in het eigen systeem alleen die gegevens vastleggen, die nodig zijn om de eigen taak uit te voeren.

COLOFON

Auteur: Harry Nijkamp, in afstemming met NVO, NJi en Ouders & Onderwijs
Vormgeving: BUREAUBAS
Fotograaf: Ewouter.com

Juni 2022

STEUNPUNT PASSEND ONDERWIJS

Het Steunpunt Passend Onderwijs ondersteunt scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden in het primair en voortgezet onderwijs bij de vormgeving van passend onderwijs.

Meer informatie? Kijk op www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl

Een initiatief van de PO-Raad en de VO-raad